

Berakhot and Maror without a Sense of Taste

A. Smells and Tastes

בית יוסף אורח חיים סימן רצז

ובארחות חיים (הל' הבדלה סי' ח) כתוב שיש אומרים שאע"פ שאינו נהנה מריח שאין לו חוש הריח מברך שאע"פ שאינו מרגיש בריח הנאה יש לו שמחזק ראשו וגופו:

B. What Are We Really Making a Berakha On?

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קג עמוד ב

כי אתא רבין אמר, חלקו מבחויז - פטור, מבפנים, רבי יוחנן אמר: חייב, וריש לקיש אמר: פטור; רבי יוחנן אמר חייב - הרי נהנה גרונו בכזית, וריש לקיש אמר פטור - אכילה במעיו בעינן, וליכא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מד עמוד א

השותה מים לצמאו - מברך שהכל נהיה בדברו; רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מד עמוד ב – דף מה עמוד א

והשותה מים לצמאו וכו'. לאפוקי מאי? - אמר רב אידי בר אבין: לאפוקי למאן דחנקתיה אומצא.

תוספות מסכת ברכות דף מה עמוד א

דחנקתיה אומצא - ודוקא מים שאין לו הנאה כי אם לשתות מים לצמאו והנאה דחנקתיה אומצא אין זה נחשב הנאה אבל שאר משקים שלעולם הגוף נהנה מהן בכל ענין מברך ואפילו חנקתיה אומצא כדאמרינן לעיל (דף לו.) ואף על גב דלרפואה אתי בעי ברוכי

ורב עמרם פירש דדוקא לפניו לא בעי ברוכי אבל לאחריו חייב ורבינו משה פירש דלא היא דהואיל ואינו נהנה אפילו לאחריו לא בעי ברכה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף ז

השותה מים לצמאו, מברך שהכל ולאחריו בנ"ר; אבל אם חנקתיה אומצא, ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד

(מ) לצמאו - נראה דלאו דוקא לצמאו ממש אלא בסתמא כל שהחיד נהנה מהמים מסתמא הוא צמא קצת וצריך לברכה דאם אינו צמא כלל לא היה החיד נהנה ממנו:

(מב) ושתה מים - דוקא מים שאין החיד נהנה מהם כ"א כששותה לצמאו אבל כששותה שאר משקים או אוכל חתיכת פת שהחיד נהנה מהם אף שאין שותהו ואוכלו עכשיו כ"א להעביר האומצא חייב לברך עליו בתחלה וסוף כדלקמיה בס"ח. כששותה מים בבוקר לרפואה לא יברך ואם גם לצמאו יברך [סי' ר"י יעב"ץ]:

שיטת הרא"ה

<p>הרי שכל מאכל צריך לברך עליהם משום שיש לו בהם הנאת מעיו, ורק במים שאינם מזינים, וכל הטעם שמברכים עליהם הוא משום שיש הנאת חוץ, ואם כן כאשר אין לו הנאת חוץ, אינו צריך לברך.</p>	<p>אמנם מצינו בחידושי הרא"ה (שם) שדוקא במים צריך הנאת החיד, משום דמיא לא זייני כלל לפי שאינן אלא יסוד אחד, ואינן פועלות במורכב, אלא כעין משוש, לפיכך אין לברך עליהן אלא כששותה לצמאו דמיתהני לשבר צמאו.</p>
---	--

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד עמוד א

בעי מיניה אשיאן תנא דבי רבי אמי מרבי אמי: השרוי בתענית מהו שיטעום? אכילה ושתיה קביל עליה - והא ליכא, או דילמא הנאה קביל עליה - והא איכא? אמר ליה: טועם ואין בכך כלום. תניא נמי הכי: מטעמת אינה טעונה ברכה, והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום. עד כמה? רבי אמי ורבי אסי טעמי עד שיעור רביעתא.

רא"ש מסכת ברכות פרק ב סימן ו

פירש רב חננאל כגון שחוזר ופולטו הלכך לא חשיבא הטעימה הנאה וגם א"צ ברכה ומיהו דוקא רביעית אבל טפי מרביעית חשיבא הנאה לענין תענית. ומיהו נראה דברכה לא צריך כיון שאינו נהנה בתוך מעיו:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

גופא: אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ. היכי דמי? אילימא דקא שתי ליה (משתה) - אוזוקי מזיק ליה!

רש"י מסכת ברכות דף לה עמוד ב

אוזוקי מזיק - לגופיה, ואין זו אכילה שטעונה ברכה, דגבי ברכה ואכלת כתיב.

רמב"ם הלכות ברכות פרק ח הלכה ב

אבל אם שתה השמן לבדו או שלא היה חושש בגרונו מברך עליו שהכל, **שהרי לא נהנה בטעם השמן.**

C. What about Maror?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו עמוד ב

אמר רבא: בלע מצה - יצא, בלע מרור - לא יצא. בלע מצה ומרור - ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא.

לבוש אורח חיים סימן תעה סעיף ג

ונ"ל ליישב דלא דמי אכילת מצה לאכילת מרור, דאכילת מצה אף על גב שהיא זכר לגאולה וחירות מ"מ עיקר אכילתה היא לאכול לשובע למלא את כריסו כשהוא רעב, לפיכך יוצא בה אף בבליעה דגם בבליעה מתמלא הכרס ואוכל לשובע נפשו, אבל אכילת מרור אינו למלא הכרס אלא זכר לוימררו את חייהם, וא"כ היאך יצא בבליעה ואינו מרגיש טעם המרירות שהוא זכר לוימררו, לפיכך במרור אינו יוצא בבליעה דטעם מרור בעיניו, ובמצה יוצא דגם במצרים אכלוה למלאות הכרס.

D. Contemporary Views

עיטורי מרדכי, עמ' 29

מרדכי

עיטורי

איבד את חוש הטעם

י. נחלקו הפוסקים בחולה שלא מרגיש טעם במאכל, האם יברך ברכה ראשונה על הנאת השביעה, או שלא יברך כיון שאין לו הנאת גרון, ויש להורות למעשה שיברך ברכה ראשונה על הנאת מעיו, אמנם בליל הסדר אם יאכל מרור ולא ירגיש שום טעם, לא יברך, כמו שבלע מרור לא יצא⁵⁵.

⁵⁵ יש להסתפק האם מברכים ברכה ראשונה, על הנאת גרון, או על הנאת השביעה, ול"מ באדם שאינו מרגיש טעם באוכל, אבל אוכל בשביל הנאת מעיו, האם יברך ברכה ראשונה, וראיתי מובא שהסתפק בזה מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל (ראה בספר הזכרון עיין בספר הזכרון צהר, אהל ברוך; עמוד ר"ב), ועיין ברא"ש (ברכות פ"ב סימן ו) שהטועם מאכל יותר מרביעית, אם פולט את המאכל, לא יברך ברכה ראשונה, כיון שלא נהנה הנאת מעיו, מבואר מדברי הרא"ש דעיקר חיוב ברכה ראשונה על הנאת מעיו, ועיין בב"י סימן רי שהביא את הרא"ש וכתב שעיקר חיוב ברכה ראשונה על הנאת מעיו, ולפ"ז נראה שחולה שלא מרגיש טעם באוכל, כיון שמרגיש הנאת שביעה, חייב לברך על המאכל ברכה ראשונה ואחרונה.

ועיין במחזיק ברכה (סימן רד סק"א; הובא בשערי תשובה סימן רד, יז) שהאוכל חלמון של ביצה לצחצח הקול, אפילו שלא נהנה בטעם אכילתו, מברך על הנאת השביעה, מבואר מדברי המחזיק ברכה שיש חיוב לברך ברכה ראשונה על הנאת השביעה, ועיין בספר ברכת הבית (שער א אות נה ובהגה אות נו) שהביא את המחזיק ברכה וכתב שאם לא מרגיש טעם באוכל, חייב לברך דוקא שהיה רעב ואכל ממנו עד ששבע לגמרי, אבל אם לא שבע, לא יברך באופן שלא מרגיש טעם באוכל, וביאר בהערה, שאם לא מרגיש טעם באוכל, וגם לא שבע לגמרי, אין כאן לא הנאת החיך ולא הנאת מעיו עכ"ד, ולענ"ד איני מבין דנראה שגם באופן שלא מרגיש הנאת החיך ואכל קצת, אפילו שלא שבע לגמרי, נראה שחייב לברך כיון שיש לו קצת הנאת מעיו, ואין צריך להגיע למצב שישבע לגמרי.

ושמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א שמורה למעשה שחולה שלא מרגיש טעם באוכל, חייב לברך על הנאת השביעה, אולם בליל הסדר, אם לא ירגיש טעם כלל במרור לא יברך עכ"ד.

שו"ת מנחת אשר – בתקופת הקורונה סי' מג

ובאמת תהיה זו תמיה רבתית לומר שאיש שמחמת מחלה אינו מרגיש טעם במאכל לא יברך על האוכל כל ימי חייו, והלא צדיק זה אוכל לשובע נפשו ולא יודה לקוב"ה על המזון.

ומ"מ נראה פשוט בעיני שחולה זה יברך ברכה ראשונה על כל אכילתו, וברכת המצוה יברך על המצה ולא על המרור כמבואר.